

Հավելված
Հաստատվել է ՀՀ ՎՊ խորհրդի
201 ՎՊ. մարտի 26 -ի թիվ 11/6 որոշմամբ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀՄԿԻՉ ՊԱԼԱՏ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆԿԱՏԱՍԲ ԻՐԱԿԱՆԱՅՎԱԾ ՎԵՐԱՀՄԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ԱՐԳՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Վերահսկողության հիմքը` ՀՀ վերահսկիչ պալատի խորհրդի 2013թ. հունվարի 10-ի թիվ 2/16 որոշումը:

Վերահսկողության նպատակը` ՀՀ բնապահպանության նախարարության բնապահպանական պետական տեսչության աշխատանքների օրինականությունն ու արդյունավետությունը և «Խոսքովի անտառ» պետական արգելոցի պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների կատարման ծառայությունների համապատասխանությունը ՀՀ օրենսդրությանը:

Վերահսկողության առարկան` ՀՀ բնապահպանության նախարարության բնապահպանական պետական տեսչության և «Խոսքովի անտառ» պետական արգելոց ՊՈԱԿ-ի գործառույթները և ընթացակարգերը:

Վերահսկողության ծավալը` Վերահսկողությամբ ընդգրկվել են ՀՀ բնապահպանության նախարարության բնապահպանական պետական տեսչության վերահսկողության տարեկան ծրագրերը և հաշվետվությունները, ինչպես նաև «Խոսքովի անտառ» պետական արգելոցում պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների նպատակով ձեռնարկված միջոցառումները:

Վերահսկողության օբյեկտներ՝ ՀՀ բնապահպանության նախարարության բնապահպանական պետական տեսչությունը և «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց ՊՈԱԿ-ը:

Վերահսկողության կատարման ժամկետը՝ 2013թ.-ի հունվարի 11-ից մինչև 2013թ. դեկտեմբերի 31-ը:

Վերահսկողությամբ ընդգրկվող ժամանակահատվածը՝ 2011թ.-ի հունվարի 1-ից մինչև 2013թ.-ի նոյեմբերի 1-ը:

Վերահսկողության մեթոդաբանությունը՝ Վերահսկողության իրականացման ընթացքում կիրառվել են դիտարկման, ստուգման և վերլուծության ձևերը, համապատասխանության, արդյունավետության ու բնապահպանական վերահսկողության տեսակները:

Վերահսկողության արդյունքները՝

1. «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի պահպանության, գիտական ուսումնասիրությունների, անտառտնտեսական աշխատանքների կատարման ծառայություններ

«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցը զբաղեցնում է 23.1 հազ. հա տարածք, որի պահպանությունն իրականացնում է «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը: «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի 2010-2014թթ. կառավարման պլանը հաստատվել է ՀՀ կառավարության 23.04.2009թ. թիվ 500-Ն որոշմամբ:

2002թ. մայիսի 30-ին ՀՀ կառավարության թիվ 925-Ն որոշմամբ հաստատվել է արգելոցի կանոնադրությունը, ըստ որի արգելոցում արգելվում է ցանկացած գործունեություն, որը խախտում է արգելոցի բնական էկոհամակարգն ու օբյեկտները կամ վտանգ է ստեղծում գիտական և մշակութային արժեք ունեցող օբյեկտների պահպանության համար:

Համաձայն «Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին» ՀՀ օրենքի արգելոցի վրա բացասական ներգործություն ունեցող տնտեսական գործունեությունը

սահմանափակելու կամ արգելելու նպատակով սահմանվել է պահպանման գոտի, որն ընդգրկում է արգելոցին հատկացված տարածքում Ազատ և Վեղի գետերի ջրհավաք ավազանների ջրբաժանային գծերով սահմանափակված տարածքը: Պահպանական գոտու տարածքում թույլատրվում է արգելոցի էկոհամակարգին և դրա բնականոն զարգացմանը չվնասող՝ լիազորված պետական մարմնի հետ համաձայնեցված ցանկացած տնտեսական գործունեություն:

Արգելոցի տարածքին սահմանակից են Արարատի մարզի Դաշտաքար, Ուրցաձոր, Գոռավան, Շաղափ, Փոքր Վեղի, Շահումյան, Քաղցրաշեն, Լանջազատ, Դվին, Վերին Դվին, Նարեկ, Նորաշեն և Կոտայքի մարզի Գառնի, Գողթ, Գեղարդ գյուղական համայնքները:

«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց ՊՈԱԿ-ը 2011թ. և 2012թ. համար ՀՀ պետական բյուջեից յուրաքանչյուր տարի ֆինանսավորվել է 77,535.0 հազ.դրամ գումարով:

2013թ. համար պետական բյուջեից նախատեսվել է ֆինանսավորել 79,134.6 հազ.դրամ: Առ 01.11.2013թ. ֆինանսավորվել և ծախսվել է 63,183.0 հազ.դրամ, որից 53,915.3 հազ. դրամը աշխատավարձ (85.3%):

Կազմակերպությունն ընթացիկ ծախսերի համար ֆինանսավորվել է նաև «Կովկասի բնության պահպանության» միջազգային հիմնադրամի դրամաշնորհով: Հիմնադրամից 2011թ. ստացվել է 47,625.0 հազ.դրամ, 2012թ.՝ 38,334.0 հազ.դրամ: 2013թ. ֆինանսավորումը նախատեսվել է 43,320.0 հազ.դրամ, որից 22,508.0 հազ. դրամը (52.1%) որպես պարգևավճար և հավելավճար: Առ 01.11.2013թ. ծախսվել է 31,016.3 հազ.դրամ, այդ թվում պարգևավճարի և հավելավճարի համար՝ 10,205.0 հազ.դրամ:

Գիտաճանաչողական զբոսաշրջության և դրա հետ կապված սպասարկման ծառայությունների մատուցումից մուտքերը կազմել են 2011թ.՝ 4,126.0 հազ.դրամ, 2012թ.՝ 1,075.5 հազ.դրամ, իսկ 01.11.2013թ. դրությամբ՝ 588.8 հազ.դրամ:

Վերահսկողությամբ արձանագրվել են ապօրինի հողօգտագործման դեպքեր:
Այսպես, պետական արգելոցի «Գառնի» տեղամասի տարածքում գործում է ֆիզիկական անձին սեփականության իրավունքով պատկանող տնտեսություն:

Համաձայն ՀՀ կառավարության 15.05.2003թ. թիվ 615-Ն որոշման «Մեղվաբուծական տոհմային մայրաբուծարան» ՊՓԲԸ-ի գույքի կազմից առանձնացվել և ուղղակի վաճառքի ձևով մասնավորեցվել է վարձակալության տրված տնակը (մեղվանոց) և երկու քանդված շինություններ՝ ընդամենը 117քմ մակերեսով, որոնք գտնվում են «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի տարածքում: Հիմք ընդունելով ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 564 հոդվածը, ըստ որի անշարժ գույքի վաճառքի պայմանագրով գնորդին միաժամանակ փոխանցվում են այդ անշարժ գույքի օգտագործման համար զբաղեցրած հողամասի նկատմամբ իրավունքները՝ Արարատի մարզպետարանի և գնորդի միջև մասնավորեցված շինությանը կից Խոսրովի անտառ պետական արգելոցի տարածքում գտնվող 0.7 հա հողատարածքի համար կնքվել է վարձակալության պայմանագիր, որը ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի Արտաշատի ստորաբաժանման կողմից ստացել է պետական գրանցում:

ՀՀ բնապահպանության նախարարությունը, հիմք ընդունելով ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 205-րդ և 277-րդ հոդվածները և «Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների» մասին ՀՀ օրենքը, ըստ որի արգելոցում արգելվում է բնական պրոցեսների զարգացման խախտման հետ կապված որևէ գործունեություն, հայցով դիմել է դատարան՝ վարձակալության պայմանագրով տրամադրված 0.7 հա հողատարածքը արգելոցին վերադարձնելու պահանջով: Սակայն Արարատի մարզի առաջին ատյանի դատարանի կողմից 15.09.2004թ. վճռով հայցը մերժվել է, իսկ ՀՀ բնապահպանության նախարարության վճռաբեկ բողոքից հետո՝ տնտեսվարողի, մարզպետարանի և ՀՀ բնապահպանության նախարարության միջև կնքվել է հաշտության համաձայնություն: ՀՀ բնապահպանության նախարարությունը պարտավորվել է մասնավորեցված շինության սպասարկման համար գնորդի օգտագործմանը թողնել արգելոցի 1375 քմ մակերեսով հողատարածքը, սակայն տարածքի օգտագործման

վերաբերյալ ոչ մի պայմանագիր չի կնքվել: Փաստացի օգտագործվող հողատարածքը կազմում է 3-ից 4 հա, որը մի քանի անգամ գերազանցում է հաշտության համաձայնությամբ նախատեսված մակերեսը: Տարածքում կատարվել են ծառատնկումներ, հիմնվել է պտղատու այգի, որով խախտվել է օրենսդրությամբ նախատեսված արգելոցային ռեժիմը:

Արգելոցի տարածքում գտնվող Գյուլայտր և Գիլանլար կոչվող նախկին գյուղատեղերում ապրող բնակիչները իրենց գյուղատնտեսական գործունեությամբ, տրանսպորտային միջոցների մուտք ու ելքով խախտում են արգելոցի պահպանության ռեժիմը: Գիլանլարի տարածքում գոյություն ունեն շուրջ 40 տնտեսություններ (մոտ 150 մարդ), իսկ Գյուլայտրի տարածքում առկա են 10 տնտեսություններ (մոտ 50 մարդ): Այս տարածքներում անվերահսկելի է ինչպես բուսական, այնպես էլ կենդանական աշխարհի պաշտպանությունը, իսկ պահպանության ռեժիմի հիմնական խախտումներից են անասունների ապօրինի արածեցումն ու խոտհունձը: Այս պայմաններում արդյունավետ չի կարող լինել նաև պայքարը որսագողության և ձկնորսության դեմ:

ՀՀ կառավարության 2007 թվականի մայիսի 24-ի N673-Ն որոշմամբ «Խոսքովի անտառ» պետական արգելոցի 118 հեկտար տարածքում ստեղծվել էր «Գիլան» պետական արգելավայրը: ՀՀ կառավարության 2007թ. հոկտեմբերի 18-ի N1203-Ն որոշմամբ թույլատրվել է «Գիլան» տեղամասի հողամասերը կառուցապատման իրավունքով վարձակալության տրամադրել «Հովազաձոր» ՍՊԸ-ին, որի կողմից իրականացվել են զբոսաշրջիկների հանգստյան տան, այցելուների կենտրոնի կառուցապատման աշխատանքներ: Սակայն հետագայում ՀՀ կառավարության 23.06.2011թ. թիվ 866-Ն որոշմամբ ուժը կորցրած են ճանաչվել «Գիլան» պետական արգելավայրի ստեղծման հետ կապված բոլոր որոշումները, իսկ «Հովազաձոր» ՍՊԸ-ի հետ կնքված վարձակալության պայմանագիրը չեղյալ համարելու և վարձակալության իրավունքից զրկելու համար «Խոսքովի անտառ» պետական արգելոց ՊՈԱԿ-ը դիմել է դատարան: Դատական գործը քննության ընթացքում է:

«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի «Գառնի» տեղամասում առկա են նաև կիսաքանդ, ավերված վիճակում գտնվող շինություններ, որոնք անհրաժեշտ է ապամոնտաժել:

«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի Կաքավաբերդի տեղամասում Ազատ գետից մակերևութային ջրային ռեսուրսների օգտագործման նպատակով գործում է ջրաբաշխիչ կառույց՝ Գառնի, Գեղարդ և Գեղադիր համայնքների հողերի ոռոգման համար: Ջրաբաշխիչ կառույցի սպասարկման համար «Գառնի-Գեղարդ» ՋՕԸ-ի կողմից օգտագործվում է կառույցի հարևանությամբ գտնվող 225քմ մակերեսով տնակը, որի հարակից տարածքը շուրջ 400 գ/մ ցանկապատված է: Շինությունները հաշվառված են Գառնի համայնքի հաշվեկշռում: Վերոհիշյալ շինությունները «Գառնի-Գեղարդ» ՋՕԸ-ի կողմից օգտագործվում են Գառնի համայնքի հետ կնքված ոռոգման համակարգերը անհատույց իրավունքով փոխանցելու պայմանագրի համաձայն: Սակայն պայմանագիրն իրավական ուժ չունի, քանի որ այն նոտարական կարգով չի վավերացվել, իսկ պայմանագրից ծագող իրավունքները պետական գրանցում չեն ստացել: «Խոսրովի անտառ պետական արգելոց» ՊՈԱԿ-ի հետ ՋՕԸ-ի կողմից իրականացվող աշխատանքների և շինությունների շահագործման պայմանները կանոնակարգված չեն: Ցանկապատված հողատարածքում իրականացված գյուղատնտեսական աշխատանքները՝ այգեգործություն և մեղվաբուծություն, չեն համապատասխանում արգելոցի պահպանման ռեժիմի պահանջներին:

Վերահսկողությամբ արձանագրվել է, որ 2013 թվականի ապրիլին «Խոսրովի անտառ պետական արգելոց» ՊՈԱԿ-ի «Խոր-Վիրապ» պետական արգելավայրի ջրային տարածքներում կենդանական և բուսական աշխարհին հասցվել է էական վնաս, տեղի է ունեցել ձկնային պաշարների զանգվածային ոչնչացում: Փաստի վերաբերյալ նյութերը ներկայացվել են ՀՀ ոստիկանության Արարատի բաժին, սակայն քննության արդյունքում չի հիմնավորվել մարդկային գործոնի ազդեցությունը, որի հետևանքով

մերժվել է քրեական գործի հարուցումը հանցագործության դեպքի բացակայության պատճառաբանությամբ:

Թունավորման օջախի անմիջական տարածքում շահագործվում է Վեդու ԶՕԸ -ի ոռոգման պոմպակայանը, որով ոռոգվում էին Փոքր Վեդի գյուղի մշակովի հողերը: Նշված ջրանցքի ջրերով ոռոգումը ռիսկային է, քանի որ ջրանցք են լցվում հարակից Տափերական, Փոքր Վեդի և այլ համայնքների կոյուղաջրերը՝ մշտապես ջրանցքն աղտոտելով կենցաղային և արտադրական թափոններով և արտանետումներով: Վեդու ԶՕԸ -ի կողմից ոռոգման գործառույթն իրականացվել է առանց համապատասխան ջրօգտագործման թույլտվության: *Գործունեության արդյունքում ոռոգման ջրի տրամադրման համար բնակչությունից 120 հա հողատարածքի համար գանձվել է տարեկան շուրջ 7,000.0 հազ. դրամ:*

Վեդի քաղաքի տարածքում՝ Վեդի գետի վրա, դեռևս 2000թ. շահագործվող ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության ջրային տնտեսության պետական կոմիտեի ջրբաժան պատնեշի շինությունը կառուցվել է բնապահպանական նորմերի խախտումով: Կառույցում չի գործում ձկնուղի, փակվել է ձկների սեզոնային միգրացիան Արաքս գետից դեպի Վեդի գետի Խոսրովի պետական արգելոցի տարածքում գտնվող բնական ձվադրավայրեր:

Արդյունքում խոչընդոտվել է ձկների ձվադրությունն ու բազմացումը, որի հետևանքով վնաս է հասցվել կենդանական ու բուսական աշխարհի բնականոն զարգացմանը: Սակայն առ այսօր համապատասխան կազմակերպությունների կողմից անհրաժեշտ միջոցներ չեն ձեռնարկվել վերոհիշյալ շինությունը վերակառուցելու ուղղությամբ: Անհրաժեշտ է «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ջրբաժան պատնեշի շինության վերակառուցման և շահագործման փաստաթղթերը ներկայացնել փորձաքննության և կառույցը շահագործել համապատասխան վերակառուցման արդյունքում ձկնուղու առկայության պարագայում:

«Խոսքովի անտառ պետական արգելոց» ՊՈԱԿ-ի «Գառնի» տեղամասի պահպանման գոտին ընդգրկում է Ազատ գետի ջրհավաք ավազանի ջրբաժանային գծով սահմանափակված տարածքը Գառնի և Գողթ համայնքներում: Համաձայն արգելոցի կանոնադրության պահպանական գոտու տարածքում կարող են ընդգրկվել տարբեր սեփականատերերի պատկանող հողամասեր, այդ թվում՝ համայնքների վարչական տարածքներում ներառվածը: Արգելոցի պահպանական գոտու տարածքում թույլատրվում է արգելոցի էկոհամակարգին և դրա բնականոն զարգացմանը չվնասող այն տնտեսական գործունեությունը, որը համաձայնեցված է լիազորված պետական մարմնի հետ: Սակայն վերոհիշյալ պայմանները չեն ապահովվել՝ Գառնի համայնքի Ազատ գետի ափամերձ տարածքում իրականացվել է գետահունի նեղացում: Հողազանգվածի տեղադրման միջոցով 120քմ կանաչապատ տարածքն աղտոտվել է, ինչպես նաև ընդլայնվել է հողամասի մակերեսը: Արդյունքում փոխվել է գետի հունը և վնաս է հասցվել շրջակա միջավայրին: Նշված աշխատանքներն իրականացվել են ինքնակամ, առանց համապատասխան շինարարական աշխատանքների կատարման թույլտվության: Խախտվել է ՀՀ ջրային օրենսգրքի 99-րդ և 114-րդ հոդվածների պահանջը, ըստ որի արգելվում է ջրապահպան գոտու տարածքում կատարել որևէ տեսակի աշխատանք, ինչպես նաև ջրերի վիճակի վրա ազդող ինքնակամ աշխատանքներ: Փաստի վերաբերյալ նյութերը Տեսչության կողմից ներկայացվել են ՀՀ ոստիկանություն:

Գողթ համայնքում՝ Գեղարդ էկեղեցական վանական համալիրի հարևանությամբ, Ազատ գետի վրա կառուցված կամրջով՝ ամբողջությամբ ազատ է մուտքը դեպի «Խոսքովի անտառ» արգելոցի տարածք: Բազմաթիվ մարդկանց մուտքը դեպի արգելոցում գտնվող քարանձավներ, գետափնյա և այլ տարածքներ չի սահմանափակվում, որը հակասում է բնության հատուկ պահպանվող տարածքի պահպանության ռեժիմին: Արդյունքում, ինչպես արգելոցում այնպես էլ պահպանման գոտու տարածքում բազմաթիվ են կենցաղային և այլ թափոններով աղտոտման

դեպքերը, սակայն համապատասխան պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից անհրաժեշտ միջոցներ չեն ձեռնարկվել:

Բնապահպանական աշխատանքների արդյունավետության նվազեցման հիմնական պատճառներից են արգելոցի և համայնքների սահմանների անհստակությունը, նոր տվյալների հիման վրա ստեղծված հողաշինական և անտառշինական նախագծերի բացակայությունը:

«Խոսրովի անտառ պետական արգելոց» ՊՈԱԿ-ի կողմից դեռևս չեն լուծվել մի շարք հրատապ խնդիրներ: Արգելոցի պահպանությունն իրականացնող աշխատակիցները բավարար հսկողություն չեն իրականացնում արգելոցի տարածք մուտք գործող ավտոճանապարհների նկատմամբ: Արգելոցի սահմաններին և մուտքերին տեղադրված չեն բավարար քանակով նշայուներ և հսկողության տեխնիկական միջոցներ: Տեսուչներից յուրաքանչյուրի պահպանությանն հանձնված տարածքը կազմում է շուրջ 700 հա, նրանք լիարժեք ապահովված չեն ժամանակակից տեխնիկական և տրանսպորտային միջոցներով, որի հետևանքով պահպանության գործընթացում դեռևս առկա են թերություններ և բացթողումներ:

ՀՀ բնապահպանության նախարարության կողմից չի կատարվել ՀՀ կառավարության 30.05.2002թ. թիվ 925-Ն որոշման 5-րդ մասի պահանջը՝ «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի հողամասերի ու ՊՈԱԿ-ին ամրացված թվով 3 շինությունների նկատմամբ իրավունքները պետական գրանցում չունեն: «Կաքավաբերդ» տեղամասի տարածքում գտնվող ջրաբաշխիչ շինությունները ևս չունեն պետական գրանցում, ինչպես նաև գրանցված չէ դրանց շահագործման նկատմամբ Գառնի-Գեղարդ ՋՕԸ-ի իրավունքը:

Նախկինում իրականացված գիտական հետազոտությունների արդյունքները հիմք են հանդիսացել արգելոցի սահմանների ճշգրտման և քարտեզագրման աշխատանքների 12 առաջարկությունների համար, որոնք ներկայացված են «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի 2010-2014 թվականների կառավարման պլանում:

Առաջարկվել է արգելոցին միացնել 5849.7 հա հողեր, որոնց միացումը կվերացնի սահմանների կտրտվածությունը, տարածքը դարձնելով էկոհամակարգերի ընդգրկման տեսակետից առավել ամբողջական: Սակայն կառավարման պլանի վերոհիշյալ առաջարկությունները համապատասխան մարմինների կողմից դեռևս չեն կատարվել:

Արգելոցի տարածքում պահպանության ռեժիմի հիմնական խախտումներից են անասունների արածեցումն ու խոտհոնձը: Արգելոցային ռեժիմի խախտման, համայնքային արոտավայրեր և խոտհարքեր տանող ճանապարհների բացակայության արդյունքում օգտագործվում են արգելոցի տարածքով կամ անմիջական հարևանությամբ անցնող ճանապարհները:

«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցում գիտական հետազոտությունները իրականացվել են հիմնականում ՀՀ ԳԱԱ կենդանաբանության և բուսաբանության ինստիտուտների աշխատակիցների կողմից բնապահպանական դրամաշնորհային ծրագրերի շրջանակներում:

«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի կողմից համակողմանի գիտական հետազոտություններ գրեթե չեն իրականացվել, ինչը հիմնականում պայմանավորված է արգելոցում բարձր որակավորում ունեցող կադրերի պակասով: 2011թ. և 2012թ. բուսական և կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչների թանգարանային պատշաճ ցուցադրման նպատակով ՀՀ պետական բյուջեից ծախսվել է տարեկան 720.0 հազ.դրամ: Յուրաքանչյուր տարի բուսատեսակների (հերբարիումների) գույքագրման, տեսակային կազմի որոշման և տեղեկատվական բազայի ստեղծման աշխատանքների նպատակով կազմվել է գիտական միջոցառումների հաշվետվություն, ծախսվել է 3,879.5 հազ. դրամ: Կենդանիների հաշվառման, թվաքանակի մասին տվյալների ձեռք բերման, մոնիթորինգի և բուկլետների տպագրման համար ծախսվել է 6,739.5 հազ. դրամ: Գիտական ուսումնասիրությունների վերաբերյալ յուրաքանչյուր տարի ներկայացվել է երեք հաշվետվություն, սակայն 2012թ. բուկլետի տպագրություն չի իրականացվել: Ըստ

նախահաշվի բուկլետի տպագրության համար նախատեսված է եղել 400.0 հազ.դրամ, որը ենթակա է վերադարձման ՀՀ պետական բյուջե:

2012թ. ՊՈԱԿ-ի տնօրենի կողմից հաստատված ակտերով անհատ ձեռներեցից պարտքով ձեռք է բերվել 9140 լիտր բենզին, որից միայն 5600 լիտրն է հետագայում վերադարձվել: Սակայն, վերոնշյալ գործարքի հետ կապված պայմանագիր կողմերի միջև չի կնքվել, խախտվել է ՀՀ կառավարության 27.11.2003թ. թիվ 1648-Ն որոշման պահանջը, ըստ որի պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունները չեն կարող վերցնել և տրամադրել վարկեր կամ փոխառություններ:

ՀՀ կառավարության 25.08.1998թ. «Ծախսը հիմնավորող փաստաթղթերի նկատմամբ ներկայացվող պահանջները սահմանելու և այդ փաստաթղթերի կազմման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 525 որոշմամբ նախատեսված փաստաթղթերը չեն կազմվել:

Իրականացված գործարքը հակասում է գնումների գործընթացը կարգավորող ՀՀ օրենսդրության պահանջներին:

2. Բնապահպանական պետական տեսչության աշխատակազմի օրինականությունն ու արդյունավետությունը

ՀՀ բնապահպանության նախարարության աշխատակազմի բնապահպանական պետական տեսչության (այսուհետ՝ Տեսչություն) կանոնադրությունն ու կառուցվածքը հաստատվել է ՀՀ կառավարության 25.07.2002թ. թիվ 1149-Ն որոշմամբ: Այն նախարարության աշխատակազմի առանձնացված ստորաբաժանում է, որն իրականացնում է օրենքով նախարարությանը վերապահված վերահսկողական գործառույթներ և կիրառում է պատասխանատվության միջոցներ շրջակա միջավայրի պահպանության, բնական ռեսուրսների բանական օգտագործման և վերարտադրության բնագավառում:

Տեսչությունն իր գործունեությունն իրականացնում է «Հայաստանի Հանրապետությունում ստուգումների կազմակերպման և անցկացման մասին» (այսուհետ՝ Ստուգումների մասին), «Բնապահպանական վերահսկողության մասին», «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքներին, «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ» ՀՀ օրենսգրքին և այլ իրավական ակտերին համապատասխան: Տեսչությունը վերահսկողություն է իրականացնում մթնոլորտային օդի, ջրային ռեսուրսների, հողերի, ընդերքի, կենդանական և բուսական աշխարհի օգտագործման և պահպանության, վտանգավոր նյութերի, արտադրության ու սպառման թափոնների, բնապահպանական պետական փորձաքննության, Բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների, վարչական վիճակագրության վարման ուղղություններով:

Տեսչությունն ունի 11 տարածքային ստորաբաժանումներ՝ 154 պետական տեսուչներով: «Բնապահպանական վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն Տեսչությունն իրավասու է իրականացնել ուսումնասիրություններ և ստուգումներ: Ստուգումների կատարման համար հիմք է հանդիսանում ՀՀ բնապահպանություն նախարարի կողմից հաստատված տարեկան ծրագիրը, իսկ ուսումնասիրություններն իրականացվել են ահազանգերի և հաղորդումների հիման վրա կատարված ստուգայցերով և վերլուծություններով: Ստուգումների տարեկան ծրագրում փոփոխություններ կարող են կատարվել ՀՀ վարչապետի համաձայնությամբ:

Տեսչության գործունեության արդյունքներով 2011թ. արձանագրվել են թվով 1197, 2012թ.՝ թվով 872, իսկ 2013թ. նոյեմբերի 1-ի դրությամբ՝ թվով 565 խախտումներ, ընդամենը՝ 560,713.0 հազ. դրամ տուգանքի գումարով, որից վարչական վարույթներով՝ 179,606.0 հազ. դրամ, իսկ շրջակա միջավայրին պատճառված վնասի որոշումներով՝ 381,107.0 հազ.դրամ: ՀՀ պետական բյուջե մուտք է եղել 286,520.0 հազ. դրամ, չի վճարվել 274,193.0 հազ. դրամ կամ արձանագրված և վերականգնման

ենթակա գումարի 48.9 %-ը: Դրանցից դատաքննչական մարմիններին են ուղարկվել 255,729.0 հազ. դրամի վերաբերյալ թվով 613 գործեր:

01.01.2011-01.11.2013թթ. ժամանակահատվածում ուսումնասիրություններով կիրառված վարչական վարույթներով արձանագրվել են 138,896.0 հազ. դրամի, իսկ շրջակա միջավայրին պատճառված վնասի որոշումներով՝ 264,187.0 հազ.դրամի տուգանքի գումարներ, ընդամենը՝ 403,083.0 հազ. դրամ: ՀՀ պետական բյուջե մուտք է եղել 2011թ. 76,533.0 հազ.դրամ, 2012թ.՝ 71,370.0 հազ.դրամ, 01.11.2013թ. դրությամբ՝ 72,540.0 հազ.դրամ, ընդամենը՝ 220,443.0 հազ. դրամ: ՀՀ պետական բյուջե չի վճարվել 182,640.0 հազ. դրամ կամ արձանագրված և վերականգնման ենթակա գումարի 45.3 %-ը:

Ստուգումներն իրականացվել են ՀՀ բնապահպանության նախարարի հանձնարարագրերի հիման վրա: 2011թ. ծրագրվել էր իրականացնել ստուգումներ թվով 685 տնտեսվարող սուբյեկտների մոտ, սակայն փաստացի ստուգումներն իրականացվել են ընդամենը 186-ում, կամ ծրագրով նախատեսվածի 27.2%-ը: 2012թ. ծրագրով նախատեսված 2073 օբյեկտներից ստուգումներ իրականացվել են ընդամենը 156-ում, կամ ծրագրով նախատեսվածի 7.5 %-ը: Իսկ 01.11.2013թ. դրությամբ 2013թ. ծրագրով նախատեսված 2593 օբյեկտներից ստուգումներ իրականացվել են ընդամենը 65-ում, կամ ծրագրով նախատեսվածի 2.5 %-ը:

01.01.2011-01.11.2013թթ. ժամանակահատվածում ստուգումներով արձանագրված խախտումներով կայացվել է 359 վարչական տուգանքի որոշում 40,710.0 հազ. դրամ ընդհանուր գումարով, իսկ բնությանը պատճառված վնասի հատուցման մասով 134 որոշում 116,920.0 հազ. դրամ ընդհանուր գումարով, ընդամենը՝ 157,630.0 հազ. դրամ: Ընդամենը ՀՀ պետական բյուջե փոխանցվել է 66,080.0 հազ. դրամ: ՀՀ պետական բյուջե չի վճարվել 91,550.0 հազ. դրամ կամ արձանագրված և վերականգնման ենթակա գումարի 58.0 %-ը:

Այսպիսով ցածր է ստուգումների ծրագրերի կատարողականը, ինչպես նաև ստուգումներով արձանագրված խախտումների համար ՀՀ պետական բյուջե գումարների վերականգնման ցուցանիշը:

Տեսչության վերահսկողական աշխատանքների վերաբերյալ տվյալները ներկայացված են հավելվածներ 1, 2 և 3-ում:

ՀՀ կառավարության 29.05.2009թ. թիվ 594-Ա որոշմամբ սահմանվել է, որ նախորդող տարվա արդյունքներով մինչև 70,000.0 հազ. դրամ շրջանառություն (ներառյալ ավելացված արժեքի հարկը) ունեցած տնտեսվարող սուբյեկտների մոտ ստուգումներ կարող են իրականացվել համապատասխան հիմնավորումներով՝ միայն Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի գրավոր համաձայնությամբ: Սակայն ստուգումների տարեկան ծրագրերը իրատեսական չեն կազմվել՝ վերոհիշյալ հանգամանքը հաշվի չի առնվել և ծրագրերում ընդգրկվել են հիմնականում փոքր և միջին ձեռնարկություններ, որոնց տարեկան շրջանառությունը մինչև 70,000.0 հազ. դրամ է:

Համաձայն Ստուգումների մասին ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի ստուգում իրականացնելու մասին հանձնարարագրում նշվում է այն հարցերի շրջանակը, որոնք անհրաժեշտ է պարզաբանել տվյալ ստուգման ընթացքում: Ըստ 6-րդ հոդվածի՝ ստուգումն իրականացնող անձը ստուգման արդյունքները ամփոփում է հրամանի կամ հանձնարարագրի հիման վրա՝ խախտումներ չհայտնաբերելու դեպքում կազմելով տեղեկանք, իսկ խախտումներ հայտնաբերելու դեպքում՝ ակտի նախագիծ: ՀՀ բնապահպանության նախարարի կողմից տրված ստուգման հանձնարարականներում (հանձնարարագրերում) նշվել են «Բնապահպանական վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենքի 22-րդ հոդվածով սահմանված ստուգման ենթակա բնապահպանական վերահսկողության ուղղությունները (մթնոլորտային օդի, ջրային ռեսուրսների օգտագործման, հողերի պահպանության, բնապահպանական պետական փորձաքնության, բնապահպանական և

բնօգտագործման վճարների, վարչական վիճակագրության վարման և այլն), սակայն ստուգմամբ չեն պարզաբանվել հանձնարարագրերով նախատեսված բոլոր ուղղությունների (հարցերի) վերաբերյալ արդյունքները:

Ստուգման արդյունքներով տնտեսվարողներին տրված հանձնարարականների կատարման ընթացքը խախտումների վերացման ուղղությամբ պատշաճ չի հսկվել: Համաձայն Ստուգումների մասին ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի՝ ստուգման ակտի հիման վրա տրվում են հանձնարարականներ բացահայտված խախտումների վերացման ուղղությամբ՝ սահմանելով ժամկետներ դրանց վերացման համար: Այսպես, ՀՀ Ջրային օրենսգրքի պահանջների խախտման՝ առանց ջրօգտագործման թույլտվության գործունեություն իրականացնելու համար դեռևս 2012թ. օգոստոս ամսին Արագածոտնի մարզի Շղարշիկ համայնքի ղեկավարի նկատմամբ նշանակվել է վարչական տուգանք, միաժամանակ հանձնարարվել է սահմանված կարգով և ժամկետում ստանալ ջրօգտագործման թույլտվություն: Մինչ օրս հանձնարարականը չի կատարվել, առավել ևս համայնքի կողմից չեն ներկայացվում տարեկան վարչական վիճակագրական և եռամսյակային հաշվետվությունները:

Հողերի պահպանության ոլորտում արձանագրված խախտումների հիմնական մասը վերաբերել է ավտոտրանսպորտային միջոցներով, առանց համապատասխան թույլտվությունների, հողի բերրի շերտի տեղափոխմանը: Խախտում կատարած անձանց նկատմամբ չի ապահովվել բնապահպանական օրենսդրությամբ նախատեսված պահանջների միատեսակ կիրառումը՝ առանձին դեպքերում սահմանված կարգի խախտմամբ բերրի շերտի տեղափոխման համար կազմվել են միայն վարչական իրավախախտման արձանագրություններ, այն դեպքում, երբ պետք է կազմվեր նաև վնասի հատուցման արձանագրություններ: Տեսուչների կողմից արձանագրությունները գրվել են թերի՝ չի նշվել հողի բերրի շերտի առգրավման և դրա տեղադրման վերաբերյալ տեղեկատվությունը, մի շարք դեպքերում չեն նշվել ապօրինի տեղափոխվող բերրի շերտի ծավալները և ըստ այդ ծավալների չեն

հաշվարկվել վնասի հատուցման գումարները, մինչդեռ ըստ «Բնապահպանական իրավախախտումների հետևանքով կենդանական և բուսական աշխարհին պատճառված վնասի հատուցման սակագների մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի՝ հողի ապօրինի դուրսբերման յուրաքանչյուր խորանարդ մետրի համար սահմանվել է 10.0 հազ. դրամ վնասի հատուցման գումար:

Տեսչության 2012թ. ստուգումների տարեկան ծրագրում ընդգրկվել են 22 համայնքներ, որոնցից ստուգումներ իրականացվել են 5-ում, իսկ 2013թ.՝ ծրագրի 242 համայնքներից 01.10.2013թ. դրությամբ ստուգումներ իրականացվել են միայն Արմավիրի մարզի 4 համայնքներում:

Արարատի մարզում իրականացված վերահսկողության ընթացքում արձանագրվել է, որ համայնքների մեծ մասում աղբի տեղադրումն իրականացվում է ապօրինի աղբավայրերում, որոնք տեղակայված են բնակավայրերի մերձակա տարածքներում: Մասնավորապես, Մասիս քաղաքի մուտքի ավտոճանապարհի հարևանությամբ՝ Մարմարաշեն համայնքի գյուղատնտեսական նշանակության հողամասը շուրջ 5 հա մակերեսով, ամբողջովին աղտոտված է եղել կենցաղային և շինարարական աղբով: Մարմարաշեն համայնքի կողմից՝ տարիներ շարունակ, խախտելով ՀՀ բնապահպանական օրենսդրության պահանջները, կատարվել է ապօրինի տեղադրում: Փաստի նկատմամբ ո՛չ մարզպետարանի, ո՛չ հարևան համայնքի՝ Մասիսի քաղաքապետարանի և ո՛չ էլ ՀՀ բնապահպանական պետական տեսչության կողմից միջոցներ չեն ձեռնարկվել:

Վերահսկողության ընթացքում ձեռնարկված միջոցառումների արդյունքում Մարմարաշեն համայնքի աղբավայրում աղբի տեղադրումը դադարեցվել է, վնասված հողամասը վերականգնվել, իսկ համայնքում գոյացած աղբը տեղափոխվում է Մասիս քաղաքի աղբավայր, որի համար կնքվել է համապատասխան պայմանագիր: Տեսչության կողմից կազմվել է վարչական իրավախախտման վերաբերյալ արձանագրություն, սակայն ՀՀ կառավարության 25.01.2005թ. թիվ 92-Ն որոշմամբ

սահմանած կարգով շրջակա միջավայրին հասցված վնասի փոխհատուցման պահանջի վերաբերյալ արձանագրություն չի կազմվել, չի գնահատվել հողային ռեսուրսների վրա առաջացած ազդեցությունը, այն դեպքում, երբ նմանատիպ խախտման համար Արագածոտնի մարզի «Վիկտորիա» ՍՊԸ-ի նկատմամբ ՀՀ կառավարության 25.01.2005թ. թիվ 92-Ն որոշմամբ սահմանած կարգով հաշվարկվել է վնասի փոխհատուցման գումար:

Խախտվել է «Բնապահպանական վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի պահանջը՝ նմանատիպ խախտման համար տարբեր տնտեսվարողների նկատմամբ չի ապահովվել բնապահպանական օրենսդրության միատեսակ կիրառումը:

Արարատի մարզի որևէ համայնք ստուգումների 2011թ., 2012թ. տարեկան ծրագրերում չի ընդգրկվել, իսկ 2013թ. ընդգրկվել է միայն մեկ համայնք, սակայն 01.11.2013թ. դրությամբ ստուգում չի իրականացվել, մինչդեռ համայնքներում առկա են բնապահպանական բազմաթիվ ռիսկեր: Ըստ ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության հաշվառման տվյալների՝ ՀՀ Արարատի մարզի տարածքում տարեկան առաջանում և աղբավայրեր տեղափոխվում է շուրջ 21,052 հազ. տոննա կենցաղային աղբ: «Բնապահպանական վճարների դրույքաչափերի մասին» ՀՀ օրենքով՝ կենցաղային աղբի յուրաքանչյուր տոննայի համար 1500 դրամ դրույքաչափ կիրառելու դեպքում, Արարատի մարզում աղբի տեղադրման դիմաց բնապահպանական վճարի ընդհանուր գումարը տարեկան կկազմեր 31,578.0 հազ. դրամ:

Հողային, թափոնների, աղբահանության մասին ՀՀ օրենսդրության, ինչպես նաև Ստուգումների մասին և «Բնապահպանական վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենքների պահանջների կատարման նկատմամբ պատշաճ հսկողություն տարածքային և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, իսկ վերահսկողություն՝ Տեսչության կողմից չի իրականացվել:

ՀՀ բնապահպանության նախարարության կազմում գործող կազմակերպությունների և ստորաբաժանումների համագործակցությունը արդյունավետ չի իրականացվել: «Շրջակա միջավայրի վրա ներգործության մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ը ՀՀ բնապահպանության նախարարին տեղեկացնում է մակերևութային ջրերի և օդային ավազանի մոնիթորինգի արդյունքում բարձր և արտակարգ բարձր աղտոտվածության յուրաքանչյուր դեպքի գրանցման համար: Սակայն վերահսկողության ընթացքում պարզվեց, որ ՊՈԱԿ-ի կողմից 01.01.2011-01.11.2013թթ. ժամանակահատվածում ՀՀ բնապահպանության նախարարին տրվել է 151 հաղորդում՝ միայն մակերևութային ջրերի աղտոտվածության դեպքերի համար, իսկ օդային ավազանի աղտոտվածության վերաբերյալ որևէ դեպք չի գրանցվել և հաղորդում չի տրվել: Տեսչության կողմից հաղորդագրերում արձանագրված դեպքերի մասով որևէ միջոցառում չի ձեռնարկվել:

Բացթողումներ են արձանագրվել Տեսչության կողմից վարչական տուգանքների նշանակման հասցեականության մասով՝ պաշտոնատար անձանց փոխարեն վճարումներն իրականացվել են կազմակերպությունների կողմից: Օրինակ՝ 2012թ. իրականացվել է ստուգում Քորթհիլ կորպորացիայի հայաստանյան մասնաճյուղում: Մթնոլորտային օդի պահպանության նորմերի խախտման համար արձանագրվել է 100.0 հազ. դրամի վարչական տուգանք և ներկայացվել է վնասի փոխհատուցման պահանջ 3,636.0 հազ.դրամի չափով: Վերոհիշյալ գումարները վճարվել են ընկերության կողմից, մինչդեռ վարչական տուգանքը նշանակվել էր կոնկրետ պաշտոնատար անձի նկատմամբ: Ստուգմամբ արձանագրվեց նաև, որ կազմակերպության կողմից ՀՀ բնապահպանության նախարարություն չեն ներկայացվում նաև բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների մասին հաշվետվությունները այն պատճառաբանությամբ, որ կազմակերպությունն ունի մասնաճյուղի կարգավիճակ, մինչդեռ ըստ «Բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենքի իրավաբանական անձինք հանդիսանում են վճարող,

իսկ տվյալ մասնաճյուղն իր գործունեությունն իրականացնում է իրավաբանական անձի անունից:

Ե Ձ Ր Ա Կ Ա Ց ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

1. Խախտվել են ՀՀ հողային օրենսգրքի 19-րդ հոդվածի և «Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին» ՀՀ օրենքի 16-րդ հոդվածի պահանջները:

- «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի տարածքում արգելոցային ռեժիմի խախտմամբ իրականացվում է ապօրինի հողօգտագործում: Արգելոցի տարածքում ֆիզիկական անձի կողմից սեփականության իրավունքով տնօրինվող 117քմ մակերեսով շինությունների սպասարկման համար հատկացված 1375քմ մակերեսով հողատարածքի փոխարեն ինքնակամ օգտագործում է շուրջ 3-ից 4 հեկտար: Տարածքում կատարվել են ծառատնկումներ, հիմնվել է պտղատու այգի:
- Արգելոցի տարածքում գտնվող Գյուլայտոր և Գիլանլար կոչվող նախկին գյուղատեղերում ապրող բնակիչները գյուղատնտեսական գործունեությամբ խախտում են պետական արգելոցի պահպանության ռեժիմը: Այս տարածքներում անվերահսկելի է ինչպես բուսական, այնպես էլ կենդանական աշխարհի պաշտպանությունը, իսկ պահպանության ռեժիմի հիմնական խախտումներից են անասունների ապօրինի արածեցումն ու խոտհումն:
- Արգելոցի Կաքավաբերդի տեղամասում Ազատ գետից Գառնի համայնքի հողերի ոռոգման համար Գառնի-Գեղարդ ՋՕԸ-ի կողմից օգտագործվում է ջրաբաշխիչ կառույց և 225քմ մակերեսով տնակ, որի հարակից տարածքը շուրջ 400 գ/մ ցանկապատված է: «Խոսրովի անտառ պետական արգելոց» ՊՈԱԿ-ի հետ ՋՕԸ-ի կողմից իրականացվող աշխատանքների և շինությունների շահագործման պայմանները կանոնակարգված չեն:

2. Խոսքովի անտառ պետական արգելոցի «Խոք-Վիրապ» պետական արգելավայրի ջրային տարածքներում ջրի թունավորման արդյունքում տեղի է ունեցել ձկնային պաշարների զանգվածային ոչնչացում: Թունավորման օջախի անմիջական տարածքում շահագործվում է Վեդու ԶՕԸ-ի ոռոգման պոմպակայանը, որով ոռոգվում էին Փոքր Վեդի գյուղի մշակովի հողերը: ԶՕԸ-ի կողմից ոռոգման գործառույթն իրականացվել է առանց համապատասխան ջրօգտագործման թույլտվության:
3. Վեդի գետի վրա դեռևս 2000թ. շահագործվող ջրբաժան շինությունը կառուցվել է բնապահպանական նորմերի խախտումով, որի հետևանքով փակվել է ձկների սեզոնային միգրացիան դեպի Խոսքովի պետական արգելոցի տարածքում գտնվող բնական ձվադրավայրեր: Սակայն առ այսօր համապատասխան կազմակերպությունների կողմից անհրաժեշտ միջոցներ չեն ձեռնարկվել վերոհիշյալ շինությունը վերակառուցելու ուղղությամբ:
4. Արգելոցի պահպանական գոտում՝ Գառնի համայնքի Ազատ գետի ափամերձ տարածքում ընդլայնվել է հողամասի մակերեսը, որի արդյունքում փոխվել է գետի հունը և էական վնաս է հասցվել շրջակա միջավայրին:
5. ՀՀ բնապահպանության նախարարության կողմից չի կատարվել ՀՀ կառավարության 30.05.2002թ. թիվ 925-Ն որոշման 5-րդ մասի պահանջը՝ «Խոսքովի անտառ» պետական արգելոցի հողամասերի ու ՊՈԱԿ-ին ամրացված թվով 3 շինությունների նկատմամբ իրավունքները պետական գրանցում չունեն: Բացակայում են արդիական տվյալների հիման վրա ստեղծված հողաշինական և անտառշինական նախագծերը:
6. Լիարժեք չեն կատարվել ՀՀ կառավարության 30.05.2002թ. թիվ 925-Ն որոշմամբ հաստատված «Խոսքովի անտառ» ՊՈԱԿ-ի կանոնադրության 23-րդ մասի պահանջները: Բավարար հսկողություն չի իրականացվում արգելոցի տարածք մուտք գործող ավտոճանապարհների նկատմամբ, ճանապարհների ուղեփակոցները պատշաճ չեն հսկվում, արգելոցի սահմաններին և մուտքերին

տեղադրված չեն անհրաժեշտ քանակով նշասյուներ և հսկողության տեխնիկական միջոցներ, տեսուչները լիարժեք ապահովված չեն ժամանակակից տեխնիկական և տրանսպորտային միջոցներով: Համայնքային արոտավայրեր և խոտհարքեր տանող ճանապարհների բացակայության արդյունքում օգտագործվում են արգելոցի տարածքները:

7. Ըստ արգելոցի կանոնադրության պահպանական գոտում ընդգրկված են արգելոցին սահմանակից 15 համայնքներից 4-ը՝ միայն Ազատ և Վեդի գետերի ջրհավաք ավազանների ջրբաժանային գծերով սահմանափակված տարածքում: Մնացած համայնքների հետ սահմանների և պահպանման գոտու անհատակությունը խոչընդոտում է արգելոցային ռեժիմի պահպանությանը:
8. Արգելոցի գործող սահմանները չեն համապատասխանում էկոհամակարգերի զարգացման և պահպանման պայմաններին: «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի 2010-2014 թվականների կառավարման պլանով առաջարկվել է արգելոցին միացնել 5849.7 հա հողեր, որոնց միացումը կվերացներ սահմանների կտրտվածությունը, տարածքը դարձնելով էկոհամակարգերի ընդգրկման տեսակետից առավել ամբողջական: Սակայն կառավարման պլանի վերոհիշյալ առաջարկությունները դեռևս չեն կատարվել:
9. «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոց ՊՈԱԿ-ի կողմից համակողմանի գիտական հետազոտություններ գրեթե չեն իրականացվել: Կատարված գիտական ուսումնասիրությունների վերաբերյալ 2012թ. ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներով նախատեսված բուկլետի տպագրությունը չի իրականացվել: Տպագրության համար նախատեսված 400.0 հազ.դրամը ենթակա է վերադարձման ՀՀ պետական բյուջե:
10. Խոսրովի անտառ պետական արգելոց ՊՈԱԿ-ում 2012թ. վառելիքի ձեռքբերման և օգտագործման մասով խախտվել է ՀՀ կառավարության 27.11.2003թ. թիվ 1648-Ն որոշման պահանջը, ըստ որի պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունները չեն կարող վերցնել և տրամադրել վարկեր կամ փոխառություններ:

11. Ցածր է Տեսչության կողմից իրականացված ստուգումների ծրագրերի կատարողականը. 2011թ. ստուգումների ծրագիրը կատարվել է 27.2 %-ով, 2012թ.՝ 7.5%-ով, իսկ 2013թ. ծրագրով նախատեսված 2593 օբյեկտներից ստուգումներ իրականացվել են ընդամենը 65-ում, կամ ծրագրով նախատեսվածի 2.5 %-ում:
12. Ցածր է Տեսչության կողմից արձանագրված խախտումների համար ՀՀ պետական բյուջե գումարների վերականգնման ցուցանիշը. 01.01.2011-01.11.2013թթ. ժամանակահատվածում արձանագրված խախտումներով՝ 560,713.0 հազ. դրամ տուգանքի գումարից ՀՀ պետական բյուջե մուտք է եղել 286,520.0 հազ. դրամ: Չի վճարվել 274,193.0 հազ. դրամ կամ արձանագրված և վերականգնման ենթակա գումարի 48.9 %-ը:
13. Ստուգումների տարեկան ծրագրերում ընդգրկվել են հիմնականում փոքր և միջին ձեռնարկություններ, որոնց տարեկան շրջանառությունը մինչև 70,000.0 հազ. դրամ է: Ստուգումների տարեկան ծրագրերը իրատեսական չեն կազմվել՝ հաշվի չի առնվել ՀՀ կառավարության 29.05.2009թ. թիվ 594-Ա որոշման պահանջը, ըստ որի մինչև 70,000.0 հազ. դրամ շրջանառություն ունեցած տնտեսվարող սուբյեկտների մոտ՝ համապատասխան հիմնավորումներով, ստուգումներ կարող են իրականացվել միայն Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի գրավոր համաձայնությամբ:
14. Պատշաճ չի հսկվել ստուգման արդյունքներով խախտումների վերացման ուղղությամբ տնտեսվարողներին տրված հանձնարարականների կատարման ընթացքը:
15. Խախտվել է «Բնապահպանական վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածի պահանջը՝ նմանատիպ խախտման համար տարբեր տնտեսվարողների նկատմամբ չի ապահովվել բնապահպանական օրենսդրության միատեսակ կիրառումը՝ որոշ դեպքերում արձանագրվել են միայն վարչական իրավախախտումներ, իսկ նմանատիպ այլ դեպքերում

կայացվել են որոշումներ՝ ինչպես վարչական իրավախախտման, այնպես էլ՝ շրջակա միջավայրին պատճառված վնասի հատուցման համար:

16. Հողային, թափոնների, աղբահանության մասին ՀՀ օրենսդրության, ինչպես նաև Ստուգումների մասին և «Բնապահպանական վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենքների պահանջների կատարման նկատմամբ պատշաճ հսկողություն տարածքային և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, իսկ վերահսկողություն՝ Տեսչության կողմից չի իրականացվել: Համայնքներում աղբի տեղադրումը իրականացվել է ապօրինի աղբավայրերում, բնակավայրերի մերձակա գյուղատնտեսական նշանակության հողատարածքներում, ճանապարհների և ջրային ռեսուրսների հարևանությամբ, իսկ թափոնների տեղադրման համար բնապահպանական վճարներ հիմնականում չեն վճարվել:
17. ՀՀ բնապահպանության նախարարության կազմում գործող կազմակերպությունների և ստորաբաժանումների համագործակցությունը արդյունավետ չի իրականացվել: «Շրջակա միջավայրի վրա ներգործության մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից 01.01.2011-01.11.2013թթ. ժամանակահատվածում ՀՀ բնապահպանության նախարարին մակերևութային ջրերի աղտոտվածության դեպքերի համար տրված 151 հաղորդումների վերաբերյալ Տեսչության կողմից միջոցառումներ չեն ձեռնարկվել:

Ա Ռ Ա Ջ Ա Ր Կ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն Ն Ե Ր

ՀՀ կառավարությանը՝

1. «Խոսքովի անտառ» պետական արգելոցի պահպանման գոտին սահմանել արգելոցի ամբողջ սահմանի երկայնքով՝ կենդանիների տեղաշարժն ու անվտանգ միգրացիան ապահովելու նպատակով: Էկոլոգիական ցանցի ամբողջականության ապահովման, Էկոհամակարգերի միջև փոխկապակցվածության բարելավման նպատակով համայնքներին սեփականության իրավունքով պատկանող

հողամասերում ստեղծել էկոլոգիական միջանցքներ: Պահպանման գոտու սահմանման մասով կատարել համապատասխան փոփոխություններ ՀՀ կառավարության 30.05.2002թ. թիվ 925-Ն որոշմամբ հաստատված «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի կանոնադրությունում:

2. Ձեռնարկել միջոցներ ՀՀ կառավարության 23.04.2009թ. թիվ 500 որոշմամբ հաստատված «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի 2010-2014 թվականների կառավարման պլանով նախատեսված ՀՀ Արարատի մարզի համայնքների տարածքներից արգելոցին անհրաժեշտ տարածքների միացման վերաբերյալ:
3. Տեսչության աշխատանքների արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով՝ հողային ռեսուրսների վրա տնտեսական գործունեության հետևանքով առաջացած ազդեցության գնահատումը պարզեցնելու և առավել կիրառելի դարձնելու նպատակով կատարել համապատասխան լրացումներ և փոփոխություններ ՀՀ կառավարության 25.01.2005թ. թիվ 92-Ն որոշմամբ հաստատված կարգում:

ՀՀ բնապահպանության նախարարությանը՝

1. «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի էկոհամակարգի և դրա բնականոն զարգացման նպատակով վերացնել արգելոցում առկա ապօրինի կառույցները, այդ թվում՝ լքված կիսաքանդ շինությունները և տարածքների ցանկապատումը:
2. Ձեռնարկել միջոցներ «Խոսրովի անտառ պետական արգելոց» ՊՈԱԿ-ում համապատասխան գիտական կադրերի ներգրավման և դրանց կողմից պատշաճ մակարդակով գիտական հետազոտությունների իրականացման նպատակով:

3. Արգելոց մուտք գործող, ավտոմեքենաների շարժին հարմարեցված ճանապարհների տեղադրել նախագգուշացնող վահանակներ և տեսանկարահանող սարքեր:
4. Պահպանման գոտիների համար մշակել թույլատրելի տնտեսական գործունեության տեսակների և պահպանական (բուֆերային) գոտու լայնության սահմանման չափորոշիչներ:
5. Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում պահպանության աշխատանքները կանոնակարգելու նպատակով մշակել չափորոշիչներ՝ տեսուչների թվի և նրանց կողմից հսկվող տարածքների հիմնավորման վերաբերյալ:
6. Իրականացնել կենցաղային թափոնների բնագավառում տեսչական հսկողության ուժեղացման և խախտումների դեպքում պատժամիջոցների կիրառմանն ուղղված միջոցառումներ:

Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման նախարարության ջրային տնտեսության պետական կոմիտեին՝

1. «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն Վեդի քաղաքի տարածքում Վեդի գետի վրա գործող ջրբաժան պատնեշի շինության վերակառուցման և շահագործման փաստաթղթերը ներկայացնել փորձաքննության և կառույցը շահագործել ձկնուղու առկայության պարագայում:

Համաձայն «Վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածի 2-րդ մասի գ) կետի, մեկամսյա ժամկետում Վերահսկիչ պալատին գրավոր տեղեկատվություն տրամադրել՝ հայտնաբերված խախտումները վերացնելու նպատակով իրականացված միջոցառումների վերաբերյալ:

Մեթոդաբանության, տեղեկատվական
տեխնոլոգիաների և միջազգային կապերի
վարչության պետի տեղակալ

Գ. Վարդանյան

Խորհրդի անդամ

Տ. Ջնրոյան